

Advokaadibüroo WIDEN
Margus.Reiland@widen.legal

Teie 11.02.2025 /
Meie 13.03.2025 nr 1.2-5/416-2

Vastus pöördumisele

Lugupeetud Margus Reiland

Olete esitanud OÜ Sigari Maja nimel taotluse riigilõivuseaduse (RLS) § 298⁴ lg-d 1–3 vastavusse viimiseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/40/EL artikli 5 lg-ga 8 ja PS §-ga 31. Lisaks taotlesite kohtumist suuliseks ärakuulamiseks. Oleme teie kirja sisuga tutvunud, mis andis probleemist piisava ülevaate.

Kirja ajendiks olev vaidlusalune RLS-i muudatus võeti vastu eelnõuga 401 SE. Eelnõuga täiendati RLS-i 12. peatüki 3. jagu 8. jaotisega ja kehtestati riigilõivud tubakatootest ja tubakatootega seonduvast tootest ning nende koostisest teavitamisele (teate esitamisele, muutmisele) ja teate hoidmisele. Toodetest teavitamise eest riigilõivu kehtestamise põhjendusena on eelnõu seletuskirjas välja toodud, et tubakatootest ja tubakatootega seonduvast tootest teavitamise nõue tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu [direktiivist 2014/40/EL](#) ja on juba kehtiv nõue. [Komisjoni rakendusotsuse \(EL\) 2015/2186](#), millega kehtestatakse tubakatooteid käsitleva teabe esitamise ja kättesaadavaks tegemise vorm, preambuli punkti 7 kohaselt on direktiiviga 2014/40/EL nõutud andmete kogumine, õigsuse kontrollimine, asjakohane analüüsimine, säilitamine ja levitamine täielikult liikmesriikide vastutusel. Vajalike andmete kogumiseks tehtava teavituse administratiivsete kulude ja sisulise hindamisega liikmesriigile tekkivate kulutuste eest on liikmesriikidel õigus küsida direktiivi 2014/40/EL artikli 5 punkti 8 kohaselt riikidele esitatava teabe kättesaamise, hoidmise, töötlemise, analüüsimise ja avaldamise eest tubakatoote tootjatelt ja importijatelt proportsionaalset tasu.

Toote oma kirjas välja, et eelnõu võeti Riigikogus vastu oluliselt muudetud kujul. Tõesti oli eelnõu algtekstis tubakatootetest teavitamise riigilõivu suuruseks 740 eurot. Eesti 200 fraktsioon tegi eelnõu menetlemise käigus muudatusettepaneku sätestada riigilõivu suuruseks 5000 eurot. Muudatusettepaneku selgituses toodi välja, et proportsionaalne tasu Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi 2014/40/EL konsolideeritud teksti kohaselt võtab arvesse üldtunnustatud tõsiasja, et nikotiinil on tervist kahjustav mõju, et nikotiini tarvitamisest tingitud surmasid on kõige lihtsam ära hoida ja et nikotiini tarvitamise sotsiaalmajanduslik kulu on palju suurem kui Terviseametile usaldatud konkreetseid kontrolle puudutav. Eesti tervisekuludest kulub nikotiini poolt tehtud kahjude tasandamiseks hinnanguliselt 6-15% kõikidest tervisekaitsekuludest. Seega on nikotiinist tekitatud kulud Eesti riigieelarvele suurusjärgus 90 – 225 miljonit eurot, mis on sedavõrd suur sotsiaalmajanduslik kulu, et põhjendatud on kasutada riigilõivuseaduse § 4 lõikes 2 toodud proportsionaalsuse alust, mis peab silmas ka toimingut sotsiaalmajanduslikku mõju. Sarnases suurusjärgus lõiv on ka näiteks Taanis ja Soomes.

Sotsiaalkomisjon arutas Eesti 200 fraktsiooni muudatusettepanekut oma 13. mail ja 14. mail 2024. a toimunud istungitel, muudatusettepanekut hääletati 14. mail 2024. a istungil. Sotsiaalkomisjon toetas riigilõivude muudatusettepanekut konsensuslikult. Sotsiaalkomisjon lähtus kõnealuse regulatsiooni kehtestamisel eelkõige sellest, et tubakatooted kahjustavad tervist ja nende tarvitamine suurendab tervishoiukulusid. Tegemist oli sotsiaalpoliitilise otsusega, millel oli sotsiaalkomisjoni liikmete konsensuslik toetus. Riigikogus võeti eelnõu 401 SE vastu 65 poolthäälega, vastu hääletas ainult üks Riigikogu liige ja kaks liiget olid erapooletud. Seega on selgelt tegemist poliitilise tahtega kehtestada nimetatud riigilõivud ja tasud tubakatoodete ja tubakatoodetega seonduvate toodete turule toomisele.

Direktiivi 2014/40/EL artikli 5 punkti 8 kohaselt võivad liikmesriikide võtta esitatava teabe kättesaamise, hoidmise, töötlemise, analüüsimise ja avaldamise eest tubakatoodete tootjatelt ja importijatelt proportsionaalset tasu. Lähtudes just viimasest on Riigikogu leidnud, et arvestades tubakatoodetest tekkivat kahju Eesti ühiskonnale tervikuna, tuleks tubakatoodete riigilõivude kehtestamisel lähtuda RLS § 4 lg-s 2 sätestatust, s.o lähtudes lõivustatud toimingute eesmärgist, sellest saadavast hüvest ja kaalukast avalikust huvist, eelkõige sotsiaal- ja majanduspoliitilistest kaalutlustest lähtuvalt võib riigilõivumäära kehtestada kulupõhimõttest erinevalt.

Teavituste kontrollimise ja läbivaatamisega tekivad Terviseametile märkimisväärsed kulud, mis on nii teavitustega otseselt seonduv tööjõu- kui ka IT ja administratiivsed kulud. Toodetest teavitamisega seotud kulud peavad täielikult kandma tooteid turule toovad ettevõtjad, tegemist on nende ettevõtluskuludega ning selliste kulude katmist riigi poolt ei saa aktsepteerida. Samuti tuleb eraldi rõhutada vastuolu, mis tuleneb tubaka- ja nikotiinitoodete tervist kahjustavast olemusest. Siinkohal ei saa nõustuda arvamusega, mis baseerub puhtalt tubakatootja ärihuvidel, riigilõivude suuruse ega proportsionaalsuse kohta.

Siinkohal võib tuua võrdluse biotsiididega turule tulemise tasudest. Biotsiid on kemikaal või toode, mis on mõeldud inimeste ja loomade kaitseks kahjulike organismide eest. Erinevalt tubakatoodetest on biotsiidid vajalikud inimeste tervise kaitseks ning isegi sellisel juhul katavad toodet turule toovad ettevõtjad kõik toote hindamisega seotud kulud. Selleks on kehtestatud riigilõivud vahemikus 300 kuni 3300 eurot, lisaks riigilõivudele tasutakse taotluste hindamisel biotsiidiseaduse § 42¹ lg 4 alusel toimingute eest näiteks järgmised tasud:

- biotsiidi või biotsiidipere ajutise loa hindamise tasu on 26 100 eurot;
- biotsiidi või biotsiidipere lihtsustatud menetlusega loa hindamise algtasu on 21 100 eurot ja maksimaalne tasu 187 100 eurot;
- biotsiidi või biotsiidipere loa vastastikusel tunnustamisel hindamise tasu on 2100 eurot;
- biotsiidi või biotsiidipere olulise muudatuse hindamise algtasu on 10 500 eurot ja maksimaalne tasu 69 200 eurot;
- biotsiidi või biotsiidipere loa uuendamise hindamise algtasu on 21 100 eurot ja maksimaalne tasu 187 100 eurot;
- biotsiidi või biotsiidipere vähem tähtsa muudatuse hindamise algtasu on 4200 eurot ja maksimaalne tasu 27 100 eurot.

Põhiseaduslikud õigused, nende hulgas ettevõtlusvabadus, ei ole absoluutsed ning neid võib piirata lähtudes kaalukast avalikust huvist. Riigikohus on 30.06.2017 lahendi [nr 3-4-1-5-17](#) punktis rõhutanud, et „PS § 31 teise lause järgi võib seadus sätestada ettevõtlusega tegelemise tingimused ja korra. Ettevõtlusvabadus on seega lihtsa seadusereservatsiooniga tagatud põhiõigus, mida võib piirata mistahes eesmärgil, mis ei ole põhiseadusega vastuolus“. Eeltoodud tuleneval on ka RLS-is ette nähtud erisus, millisel juhul võib riigilõivumäär erineda kulupõhimõttest. Analoogselt eelviidatud Riigikohtu lahendis punktis 59 toodule, võib ka riigilõiv riigi kulu katmise kõrval täita mõjutamise ülesannet. Tubakatoodete näol ei ole tegemist tavapärase kaubaga ning just arvestades nende toodete kasutamisest tekkivat otsest riski inimeste elule ja tervisele, rakendatakse lähtudes kaalukast avalikust huvist, selles ettevõtlussektoris, mitmeid piiranguid inimeste tervise kaitseks.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Anniki Lai
asekantsler

Aive Telling
Aive.Telling@sm.ee

Lily Mals
Lily.Mals@sm.ee